LÆRERVEJLEDNING
3. – 5. KLASSE

AALBORG TEATER

UNDERVISNINGSMATERIALE

FYRTØJET

Lærervejledningens indholdsfortegnelse:

★ Indholdsfortegnelse s. 2

★ Intro s. 3

★ Materialer fra CFU s. 3

★ Forløb: **Før forestillingen** s. 4-7
- Fælles mål og læringsmål
- Eventyret læses...
- Ordforråd og forforståelse
- Personbeskrivelse - indre billeder
- Handling
- Genretræk
- Perspektivering

★ Besøg i teatret s. 8

★ Forløb: **Efter forestillingen** s. 9-14
- Fælles mål og læringsmål
- Instruktørens tolkning…
- Ligheder og forskelle
- Genretræk
- Intertekstualitet
- Personkarakteristik - omskabende arbejde
- Handling - omskabende arbejde
- Perspektivering

★ Evaluering af læringsmål s. 14

Lærervejledning - intro:

Kunsteventyret Fyrtøjet udkom første gang i 1835. Det var trykt i H.C. Andersens første eventyr-hæfte. I samme hæfte var eventyrene Lille Claus og Store Claus, Lille Idas blomster og Prinsessen på ærten. I alt 61 sider.

I denne lærervejledning kan du blive inspireret til, hvordan du og din klasse kan arbejde med skoleforestillingen Fyrtøjet på Aalborg Teater 2019.

Opgaverne er inddelt i "Før du går i teatret" og"Efter forestillingen". Før-opgaverne er vigtige for, at eleverne får det fulde udbytte af forestillingen. Der arbejdes med ordforråd samt elevens indre billeder i forhold til at forstå teksten og soldaten, som er tekstens hovedperson.
Efter-opgaverne sætter fokus på fortolkning og på omskabende produktion.
Materialet er opbygget, så du kan vælge at lave alle opgaverne eller blot at bruge nogle af dem alt efter hvor meget tid, I har til rådighed.

Materialet har desuden en række kopi-ark, der er tiltænkt eleverne.

God fornøjelse med arbejdet.
Anja Godtliebsen
Pædagogisk danskkonsulent v. CFU/UCN

Materialer fra CFU:

For yderligere information om H.C. Andersens liv og forfatterskab samt eventyrgenren se link til materialer fra CFU:
HC Andersen - eventyr
Om HC Andersens liv og forfatterskab
Eventyrgenren og genretræk

Se også kopiark - intro, der kan bruges som lærerinspiration eller som gennemgang af genretræk til eleverne.

Forløbets opbygning

Før I tager i teatret: 6-8 lektioner

Fælles mål:

Kompetenceområde - fortolkning:
Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster

- Eleven kan undersøge personers motiver, konflikter og handlinger
- Eleven har viden om personkarakteristik

Læringsmål for forløbet:

Jeg kan beskrive soldaten

- jeg kan finde beskrivelser i teksten
- jeg kan drage egne slutninger ud fra det læste
- jeg kan beskrive soldaten ud fra mine indre billeder

Forud for besøget i teatret bør eleverne være præsenteret for følgende:

- eventyrgenren
- genretræk
- evt. H.C. Andersens liv og forfatterskab

Eventyret læses...

- læs eventyret højt for klassen. Læses både i originaludgaven samt en revideret udgave.
- tal om de sproglige forskelle på den gamle og den nye udgave.

- tal om genretrækkene: Indledning og afslutning, 3-tals-reglen, magi og persongalleri.
- Sæt evt. personerne ind i aktantmodellen. Vær opmærksom på, at det her er hundene, der er giverne og ikke kongen.

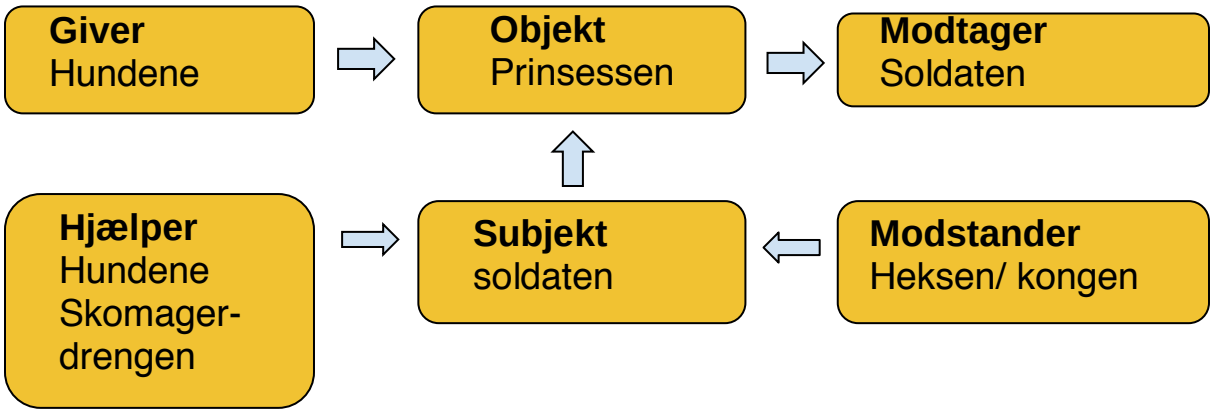

Ordforråd og forforståelse

Se kopiark 1 med Mix and match-aktivitet.

I makkerpar:
Eleverne får i makkerpar et sæt ordkort/forklaringer kopieret på karton.

- Kortene klippes ud.
- Spil vendespil med kortene
- Brug kortene til stavetræning
- Prik vokaler og del ordene i stavelser
- Lad eleven forklare ordets betydning for sin makker.

Fælles - Mix and match:
- 1 sæt ordkort klippes ud og fordeles mellem eleverne, der går rundt mellem hinanden.
- Når der bliver sagt “MATCH”, finder eleverne match’et til deres ordkort (det nye ord - ordforklaring).
- Når der er fundet et match, går eleverne ud til siden, så de resterende kan se, hvem der endnu ikke har fundet sammen.
- Når alle har fundet et match, siger læreren “MIX”. Eleverne går rundt mellem hinanden igen.
- Ved hvert møde med en anden elev byttes kort. Kortene bliver blandet.
- Når læreren siger “MATCH”, finder eleverne igen sammen i par.
- Legen fortsættes...

Personbeskrivelse - Indre billeder.

I eventyr er personerne ofte meget flade. Vi får sparsomme eller slet ingen oplysninger om personernes udseende, færdigheder og personlighed. Vi lærer dem at kende gennem deres handlinger.
Når instruktøren skal skabe en forestilling, går han ind i sine indre billeder for at se personerne for sig. Hvordan er soldaten? Hvilke egenskaber har han? Hvordan opfører han sig? Hvad har han oplevet?

Man har ikke de samme indre billeder. Vi forestiller os personer og steder forskelligt ud fra det, vi hver især har oplevet tidligere i vores liv. Lav følgende øvelse:

Fælles:

- Lad eleverne lukke øjnene og forestille sig soldaten.
- Spørg, er soldaten lyshåret eller mørkhåret?
- Tal om, hvor forskellige vores indre billeder er.
- Lad eleverne i makkerparret fortælle hinanden om soldatens tøj ud fra deres indre billeder.
- Saml op på klassen. Spørg om nogen var særligt uenige? Ser nogen en moderne soldat?

I makkerpar:
Eleverne skal nu lege instruktører, der skal få "kød" på soldaten. Få ham personliggjort.

- Lad eleverne læse eventyret igennem igen i makkerpar, mens de skygger soldaten. Hvad får vi at vide om ham?
- Hvad kan vi læse på linjerne og hvad kan vi tænke os til (mellem linjerne)?
- Hvilke indre billeder får eleverne af soldaten?
- Brug skemaet på kopiark 2 til at notere i.
- Måske opstår der nogle spørgsmål undervejs? Bed eleverne om at notere spørgsmålene på skemaet.
- Fælles opsamling på klassen
  Forslag til samtale: Hvilken krig kom soldaten fra? Hvad oplevede han i krigen? Hvor var han på vej hen? Hvad har han set/oplevet på sin vej? Hvorfor bliver han ikke bange, da han ser heksen og hundene?

Indre billeder er den film vi ser i hovedet, når vi læser eller hører en historie.

Handling

Individuelt:

Eleverne laver selvstændigt en skriftlig genfortælling af eventyret ved hjælp af kopiark 3 - skriveramme, der er bygget op over handlingsbroens faser.

Makkerpar:
Lad eleverne læse deres genfortællinger op for hinanden i makkerpar.
Ligner de hinanden? Er der forskelle? Har jeg glemt noget?

Genretræk

Individuelt/Fælles:
Har Fyrtøjet en "Hjemme-ude-hjem-struktur"? I så fald hvor er hjemme?

- Lad eleverne lave hurtigskrivning 5-7 min. om, hvor soldaten hører hjemme, og hvor han er på vej hen, da han møder heksen?
  Her skal de igen aktivere deres forforståelse og indre billeder for at digte med.
- Saml op på klassen.

Perspektivering

Fælles:

- Samtale på klassen.
- Findes der soldater i dag?
- Hvad er deres job? Hvorfor er netop deres job noget særligt?
- Er der nogen, der kender en soldat?
- Hvad skal man kunne for at være soldat?
- Hvorfor kan deres job være farligt?

Gå også ind i følgende citat fra den originale udgave: "... fordi det er spået, at hun skal blive gift med en ganske simpel soldat, og det kan kongen ikke lide!"

- Hvad betyder spådommen for eventyrets handling?
- Kender I andre eventyr eller historier, hvori der er en spådom?
- Kan man spå i virkeligheden?

Besøg i teatret:

I kan evt. bruge forventningskort forud for besøget
http://www.kulturpakker.dk/files/forventningskort.pdf

Efter forestillingen:

8-10 lektioner

Fælles mål:

Kompetenceområde - fortolkning:
Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster

- Eleven kan undersøge personers motiver, konflikter og handlinger
- Eleven har viden om personkarakteristik
- Eleven kan udtrykke sin tekstforståelse ved at skifte fra en udtryksform til en anden
- Eleven har viden om metoder til omskabende arbejde
- Eleven har viden om intertekstualitet

Kompetenceområde - fremstilling:
Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer

- Eleven kan udtrykke sig kreativt og eksperimenterende
- Eleven kan udarbejde multimodale tekster

Læringsmål:

Jeg kan sammenligne 2 forskellige udtryk for samme eventyr.

- Jeg kan forklare ligheder mellem tekst og forestilling
- Jeg kan forklare forskelle mellem tekst og forestilling

Jeg kan producere og fortolke et eventyr i et digitalt medie.

- Jeg fortæller om eventyrets problemstilling
- Jeg fortæller om eventyrets løsning på problemet
- Jeg viser gennem produktet mine indre billeder af hovedpersonens karaktertræk

- Jeg anvender eventyrets genretræk i mit produkt

Jeg har kendskab til intertekstualitet

- Jeg kan give eksempler på intertekstualitet i Fyrtøjet

Instruktørens tolkning af eventyret

Til læreren:
Eventyret Fyrtøjet er en opstigningshistorie om en soldat - en veteran, der kommer "hjem" fra krigen. Med sig i bagagen har han uhyggelige oplevelser fra krigen, der former ham som person. Måske har han posttraumatisk stress? Denne bagage bærer han med sig ind i forestillingen. Det kommer bla. til udtryk ved, at soldaten ikke viser tegn på frygt i mødet med hverken heksen, hundene eller i sidste ende døden.
Soldaten ønsker sig brændende at se prinsessen, men prinsessen er uopnåelig. En spådom om, at "hun skal giftes med en simpel soldat", har nemlig fået kongen og dronningen til at være særligt vagtsomme. Hvem har fremsagt den spådom? Er det mon heksen? Er heksens møde med soldaten planlagt for at spådommen skal gå i opfyldelse?
Og hvad med prinsessen? Hvad synes hun om at være blevet spærret inde af kongen og dronningen? Er der en rebel i hende? Og har hun og soldaten et særligt bånd - en længsel eller kalden pga. spådommen?
I H.C. Andersens udgave bliver kongen og dronningen til slut kastet op i luften… og så hører vi ikke mere til dem. Hvad bliver der af dem? Hvad er det, der foregår? Et militærkup?

Dette er blot nogle af de overvejelser, som instruktør Martin Nyborg har haft under tilblivelsen af forestillingen Fyrtøjet. Svarene har han fundet i sine indre billeder og givet fylde og liv gennem personernes handlinger.

Ligheder og forskelle

Efter forestillingen samles op på ligheder og forskelle mellem tekst og forestilling. Forskellene skyldes instruktørens tolkninger/indre billeder af personerne og handlingen.
En anden instruktør ville sætte stykket anderledes op.

I makkerpar:
Lad eleverne fremstille en liste over scener i forestillingen (ny scene: når baggrunden eller handlingen laver et skift). Giv hver scene en overskrift.

Til læreren
Her er instruktørens liste over scenerne.

Fælles:
Tal om scener og overskrifter.
Er der samme opbygning i eventyret?

Individuelt:
Eleverne laver en hurtig-skrivning på 5-7 min. om ligheder og forskelle, så alle elever har et udgangspunkt for samtalen. Hold fokus på personerne og selve handlingen.

Instruktørens Sceneoverskrifter
0. Krigen
- Udsmidningen
- Hævnforberedelsen
- Tillokningen
- Passagen
- Skattejagten
- Kampen
- Indbruddet
- Forbrugsfesten
- Regningen
- Genrejsningen
- Mødet
- Sammensmeltningen
- Hemmeligholdelsen
- Afsløringen
- Livlinen
- Domsafsigelsen
- Oprøret
- Frihedsfejringen

Fælles:
Gennemgå på klassen, hvad eleverne har noteret.
Tal også om:

- Var soldaten, som du havde forestillet dig? Hvad var anderledes?
- Sæt 3 karaktertræk på soldaten
- Var prinsessen, som du havde forestillet dig? Hvawd var anderledes?
- Sæt 3 karaktertræk på prinsessen
- Hvilken rolle havde heksen i forestillingen? Var det anderledes i teksten?
- Hvad skete der med kongen og dronningen til sidst?
- Var der noget i stykket, som var nyt? Hvilken virkning gav det?
- Var der noget fra teksten, som var udeladt? Hvorfor mon?
- Har instruktøren gjort brug af særlige virkemidler?
- Hvordan var scenen bygget op?
- Blev der gjort brug af særlige rekvisitter?

Genretræk

Individuelt:
Personerne i eventyret udfylder bestemte roller, som er klassiske for eventyrgenren.

Rolle	Forklaring
Subjekt	Hovedpersonen, den der handler gennem eventyret.
Objekt	Målet, som regel en person eller en genstand, som hovedpersonen gerne vil have.
Giver	Den der giver objektet væk (ofte kongen, der giver prinsessen væk)
Modtager	Den der får objektet
Hjælper	Den der hjælper hovedpersonen med at opnå målet
Modstander	Person eller prøve, der står i vejen for hovedpersonen.

Lad eleverne udfylde Kopiark 4 - Roller, hvor de skal sætte roller på personerne fra eventyret.
Har eleverne kendskab til aktantmodellen, kan personerne sættes heri.

Fælles
Diskuter, hvordan eleverne har fordelt rollerne. Der kan argumenteres for forskellige løsninger.

Intertekstualitet

Har klassen ikke tidligere arbejdet med intertekstualitet, kan I evt. tage udgangspunkt i tegnefilmen Shrek, som de fleste børn har set, og bede eleverne notere individuelt, hvilke andre eventyr, der er med i Shrek-historien. Intertekstualitet er, når man genkender en fortælling i en anden fortælling. Det kan f.eks. være et handlingsmønster, der går igen, en person, som optræder igen eller ligesom en person fra et andet eventyr, en genstand eller et citat. Vi siger, at teksterne taler sammen.

I makkerpar:
Noter hvilke andre eventyr, I kom til at tænke på, da I så forestillingen.

Fælles:
Lav klassens liste over intertekstualitet i forestillingen.

H.C. Andersen har tydeligvis kendt til eventyret om Aladdin, da han skrev Fyrtøjet.
Der er mange ligheder. Læs eventyret om Aladdin for eleverne og tal om:

- lighederne i de roller, personerne udspiller.
- hovedpersonens personlige mål
- eventyrets problemstilling
- eventyrets magiske genstande - hvad kan de?

Personkarakteristik - omskabende arbejde

I makkerpar:
Eleverne skal nu arbejde med de færdigheder, som blev trænet forud for forestillingen.
Målet er at omskabe et eventyr fra en udtryksmåde til en anden.

- Eleverne læser Prinsessen på ærten af H.C. Andersen flere gange.
- Lad eleverne lave kopiark 2,1 ud fra det nye eventyr.
  Der arbejdes med karakteristik af hovedpersonen samt elevernes indre billeder.
  Hovedpersonen skal have “liv”.

Man kan naturligvis også vælge at lade eleverne arbejde videre med Fyrtøjet.

Handling - omskabende arbejde

I makkerpar:

I makkerpar foretages en inddeling af eventyret ud fra handlingsbroens faser på Kopiark 5. Desuden foretages nogle valg for det endelige produkt i forhold til medie (stopmotion-film eller Bookcreator) og niveau/sværhedsgrad for det omskabende arbejde.
Som lærer kan du naturligvis bestemme, om du vil have hele klassen til at arbejde med samme medie, eller om det skal være valgfrit.

Der kan vælges mellem følgende 3 niveauer:

1. *anvende:* At lave en produktion, som genfortæller eventyret.
2. *modificere:* At lave en produktion, som genfortæller eventyret, men flytter handlingen til nutiden.
3. *skabe:* At lave en produktion, som fortæller "på ryggen af" eventyret med handlingen flyttet til nutiden og prøven ændret til elevernes eget bud på en nutidig prøve.

Der kan vælges mellem følgende medier til at løse opgaven i:

1. Tekst og billede - billedbog i Bookcreator
2. Billede og lyd - Stopmotion-film

Begge programmer/apps kan tilgås gennem skoletube.dk eller hentes som gratis apps/programmer på computer og Ipad.

Bookcreator:
Program, hvor eleverne kan lave deres egen billedbog med mulighed for at sætte fotos eller egne computeranimerede billeder ind.

Stopmotionfilm:
Stopmotion-film er animationsfilm. Når man viser mange billeder umiddelbart efter hinanden, og figurerne fra billede til billede flytter sig en lille smule, så ser det ud som om, at figuren bevæger sig. Der kan sættes baggrundsmusik og lyd på filmen.
Brug evt. programmet FilmXanimation.

Herefter arbejder eleverne i makkerpar med produktet. Sæt tidsforbrug på, så eleverne ikke kaster sig ud i en opgave, der er for omfattende. Anbefalet: min. 4 lektioner.
Produktet kan afleveres direkte på læringsplatformen.

Perspektivering

Fælles/makkerpar:
Fyrtøjet slutter med, at hundene hjælper soldaten med at få både prinsessen og kongeriget. Kongen afsættes mod sin vilje fra magten i landet. Når en soldat overtager magten i et land ved brug af magt, kaldes det et militærkup.
Hvordan skildres det i teksten og i forestillingen?
Se ud i verden og find hændelser fra virkeligheden, der afspejler eventyrets afslutning.

Ekstra: Filmen "Min ven Machuca" fra Filmcentralen foregår i Chile i 1973, hvor Pinochet gennemfører et brutalt militærkup.
Filmcentralen - om filmen

Evaluering

I makkerpar:
Test om eleverne har opnået målene ved at lade dem lave en lille film med Ipad, hvor de på skift interviewer hinanden om målenes opfyldelse. Brug de tre spørgekort på **Kopiark 6**. Evalueringsfilm kan lægges ind på læringsplatformen.

Kopiark 1: Mix og match

marcherende	At går raskt og beslutsomt afsted
tornyster	En stiv, firkantet rygsæk
møllehjul	pixabay.com
Rundetårn	bygget af Christian d. d. 4
skilling	møntenhed ligesom kroner

fyrtøj	Redskab, der kan lave en lille flamme - en slags lighter.
kobber	Rødbrunt metal
… <u>bylt</u> på ryggen…	Uordentlig oppakning
skomagerdreng	dreng der arbejder for en som laver sko
tøffel	En slags hjemmesko af stof.

bøddel	den som halshugger, når man er dømt til døden
tornyster	stiv, firkantet rygsæk
hult	tomt rum indvendigt
‘en strik om livet’	binde en snor om livet, så man kan hejses ned/op
… mange <u>favne</u> op…	Måleenhed: 1 favn=1,88m.

… en <u>synder</u>…	En person, der er skyld i at noget slemt eller uheldigt sker.
hastværk	At have travlt eller skynde sig.
galge	Et træstillads, som bruges til at hænge folk i.
skødeskind	Et skind-forklæde der benyttes af håndværkere.
vandstøvler	Særlige støvler, der gør dig hurtigere.

kavaler	En fin herre, der opvarter kvinder ved selskaber.
spået	Forudset at noget bestemt vil ske i fremtiden.
… tog på komedie…	Et morsomt teaterstykke
… løjerlige gamle støvler…	Underlige
… en net fyr…	Flot eller nydelig

sabel	Et våben til at fægte med, som har en krum klinge.
kachotten	Et mindre fængsel

Kopiark 2: Makkeropgave: Læs igen og skyg soldaten. Noter både indre og ydre beskrivelser samt vigtige handlinger.

Side og linje	**I teksten står der…**	**Vi tænker….**	**Indre billede.** Beskriv hvordan det ser ud på jeres indre film.
eks. 1 linje 1	*Der kom en soldat marcherende hen ad landevejen..*	*Når han marcherer, er han måske stolt over at de har vundet krigen.*	*Han er helt rank. Har strakte arme og ben mens han går, og hovedet er i sky.*

Spørgsmål til teksten, som vi gerne ville stille forfatteren?

Kopiark 2,1: Makkeropgave: Læs igen og skyg prinsen. Noter både indre og ydre beskrivelser samt vigtige handlinger.

Side og linje	**I teksten står der…**	**Vi tænker….**	**Indre billede.** Beskriv hvordan det ser ud på jeres indre film.

Spørgsmål til teksten, som vi gerne ville stille forfatteren?

Kopiark 3: Genfortælling
Opdel eventyrets handling i 5 dele. Skriv, hvad der sker.

Indledning - hjemme Hvem? Hvad? Hvor?	
Problemet viser sig Hvad er problemet? Hvem er det et problem for?	
Midte - ude Problemet udvikler sig Prøverne	
Problemet løses	
Afslutning - hjem	

Kopiark 4: Roller

Skriv følgende roller under det rigtige billede:
subjekt, objekt, giver, modtager, hjælper, modstander

(Rollerne kan godt bruges flere gange)

Blå

Filt

Lommer
masse lommer
i stretch for
mynter

på insider av
jakken også

Soldaten

Prinsesse

Fodete

Kopiark 5: Genfortælling
I makkerpar skal I lave jeres egen fortælling om Prinsessen på ærten.
Først skal I lave en drejebog (en slags skitse) for jeres endelige produkt.

Hvordan vil I genfortælle eventyret?

sæt X	**genfortælling af eventyret i manuskriptform.**	**Genfortælle eventyret med nutidigt sprog og handling.**	**Finde vores egen nutidige prøve til prinsessen fortalt med nutidigt sprog og handling.**
Vi vil arbejde med:			

Når I er færdige med skitsen skal I bruge skriverammen til jeres endelige produkt.
Hvilket medie vil I arbejde med?

sæt X	**Bookcreator - billede og tekst**	**Stopmotion - film**
Vi vil arbejde med:		

billede

Opgave:
Opdel eventyrets handling i 5 dele. Skriv, hvad der sker i jeres udgave.

Indledning - hjemme hvem hvad hvor	
Problemet viser sig	
Midte - ude problemet udvikler sig prøverne	
Problemet løses	
Afslutning - hjem	

Kopiark 6: Evaluering

Lav et interview med din makker.
Film interviewet med en Ipad eller lignende. Sørg for, at I begge er i billedet på kameraet.
Brug de 3 spørgekort, når du interviewer. Du kan klippe dem ud. Så ligner du en interviewer fra TV avisen.

Interviewer begynder med at læse introen… og afslutter også interviewet.
Brug "TV-stemme."
Informanten svarer grundigt og omhyggeligt på spørgsmålene.
Bagefter bytter I, så begge prøver at være interviewer og at være informant.

Intro:
På Aalborg teater spiller man netop nu skoleforestillingen Fyrtøjet. Jeg står her med en af tilskuerne, som vil fortælle os lidt om forestillingen og om, hvordan de på klassen har arbejdet med eventyret.

Spørgsmål 1: Kan du sammenligne eventyret med forestillingen for os?
Er der nogle ligheder og forskelle?

Spørgsmål 2: Jeg har hørt, at der i eventyret Fyrtøjet er meget intertekstualitet. Kan du forklare, hvad intertekstualitet er?

Spørgsmål 3: Det forlyder, at I på klassen har arbejdet med at omskabe et eventyr fra en udtryksform til en anden.
Hvordan har du arbejdet med eventyret?
Kan du gengive handlingen i eventyret for os?

Afslutning: Tak fordi du ville medvirke i vores interview.